علت روی‌آوردن مردم به داروهای گیاهی چیست؟

بخش پایانی

فریده شریفی

خواص گیاهان دارویی از اغراق تا واقعیت

اسپرزه، سنبل‌الطیب، بومادران، ختمی و مریم گلی، بوی خوش مغازه‌های عطاری، گیاهان دارویی که در عطاری‌ها ردیف ردیف چیده شده و هر کدام عطر و طعم و خاصیت منحصر به فردی دارند... درمان بیماری‌ها، افزوده‌شدن به غذاها بدون اینکه کالری به غذاها اضافه کنند همه و همه خاصیت‌هایی است که افراد مختلف را به مغازه‌های عطاری می‌کشاند حتی اگر بیماری خاصی نداشته باشند!

هزاران سال است که انسان‌ها از خواص گیاهان دارویی آگاهند و از آنها برای درمان بیماری‌های خود استفاده می‌کنند. محققان نیز سال‌هاست که تلاش می‌کنند با شناخت گیاهان مختلف از خواص دارویی آنها آگاه شوند و در درمان بیماری‌ها استفاده کنند. تقریبا ۷۰ هزار نوع گیاه دارویی در سراسر جهان مورد استفاده قرار می‌گیرد که در کشور ما با وجود داشتن ۱۱ اقلیم مختلف آب‌وهوایی و بیش از ۸۰۰۰ گونه گیاهی و ۱۴۰۰ گونه دارویی، بستر مناسبی برای دستیابی به گونه‌های باارزش دارویی وجود دارد.

برخی از این گیاهان برای دفع انگل‌های گوارشی مورد استفاده قرار می‌گیرند، برخی دیگر برای عوارض پوستی، ریزش مو، درمان لاغری یا چاقی و ده‌ها و صدها نوع بیماری دیگر به کار گرفته می‌شوند.

یک گیاه و این همه خاصیت

گرایش روزافزون مردم به طب سنتی و مصرف گیاهان دارویی موجب ایجاد یک مسیر جدید در کشاورزی شده است.

یک مهندس کشاورزی در این باره می‌گوید: «خوشبختانه ایران با توجه به تنوع آب‌وهوایی و داشتن مناطق کوهستانی، نیمه‌کوهستانی و دشت‌ها و جلگه‌های سرسبز و حاصلخیز بهترین محیط برای کاشتن گیاهان دارویی و یا بهره‌برداری از گیاهان دارویی خودرو است. به همین دلیل می‌توان از این صنعت پرسود و پربازده هم برای مصرف داخلی و هم برای صدور به خارج از کشور استفاده کرد به ویژه آنکه با توجه به شرایط خاص کشور و فضای اقتصاد مقاومتی که وجود دارد می‌توان از گیاهان دارویی به بهترین وجه استفاده کرد و آنها را به خارج صادر نمود.»

به گفته این کارشناس، خوشبختانه در سال‌های اخیر، گرایش مردم به طب سنتی و ایجاد تقاضا و بازار مصرف گیاهان دارویی افزایش یافته و در صنعت کشاورزی رونق زیادی حاصل شده است که اگر به مردم در این زمینه آموزش داده شود و راه صحیح استفاده از گیاهان دارویی را فراگیرند می‌توانند حتی در منازل و باغچه‌های خود این گیاهان را پرورش دهند و از خواص فراوان آنها بهره‌مند شوند.»

وی همچنین به ذکر مثالی می‌پردازد و می‌گوید: «برخی از گیاهان دارویی خواص چندگانه دارند و در طب سنتی کاربرد بسیاری پیدا می‌کنند مثلا گیاه «پنیرک» که از برگ و گل آن استفاده‌های بهینه می‌شود خاصیت آنتی‌بیوتیکی دارد و دمکرده این گیاه دارویی می‌تواند عفونت‌های ادراری، برونشیت و عفونت‌های سرخک و مخملک را از بین ببرد. یا گل‌گاوزبان که در سرماخوردگی‌ها و تغییرات فشارخون استفاده می‌شود و خاصیت آرام بخشی نیز دارد.»

این کارشناس به خواص معجزه‌آسای دارچین نیز اشاره می‌کند و می‌گوید: «تأثیر دارچین بر چربی‌های خون، سردرد، میگرن، بیماری‌های عفونی، حافظه، دیابت، زخم‌های ناشی از سوختگی و... آنچنان زیاد است که از این گیاه دارویی به عنوان گیاه معجزه‌کننده نام می‌برند.»

وی همچنین یادآوری می‌کند: «با توجه به کمبود منابع آب در کشور کشت گیاهان دارویی در استان‌های مختلف بسیار سودآور است زیرا زمینه اشتغال، صادرات و در نتیجه تحقق اقتصاد مقاومتی را فراهم می‌کند.»

در همین رابطه «عبدالله فتح‌الله‌زاده» معاون بهبود تولیدات گیاهی جهاد کشاورزی آذربایجان غربی از تولید سالانه یک هزار و ۵۶۰ تن انواع گیاهان دارویی در این استان خبر می‌دهد و می‌گوید: «هم‌اکنون ۱۱۵ هکتار از اراضی کشاورزی استان، زیر کشت گیاهان دارویی است و آذربایجان غربی در زمینه کشت و تولید گیاهان دارویی جزو سه استان برتر کشور به شمار می‌رود.»

وی به مسئله سودآوری کشت گیاهان دارویی نیز اشاره می‌کند و می‌گوید: «میزان سودآوری یک هکتار از گیاهان دارویی نزدیک به ۱۵۰ میلیون ریال است بنابراین سرمایه‌گذاری در این عرصه باید در اولویت مسئولان قرار بگیرد.»

شناخت گیاهان دارویی، جمع‌آوری و سرمایه‌گذاری در این بخش می‌تواند زمینه‌ای برای پیشرفت اقتصاد داخلی و کمک فراوانی برای حمایت از اقتصاد داخلی باشد.

یک درمانگر: سوءاستفاده از نام و نشان برخی از داروهای گیاهی بی‌اعتنایی به حق بیمار و ظلم و ستم به همنوع است و تجویز اشتباه یک داروی گیاهی می‌تواند خطرات جانی جبران‌ناپذیری به وجود آورد و بیماران را با خطر مرگ مواجه سازد.

ایران با وجود داشتن ۱۱ اقلیم مختلف آب‌وهوایی و بیش از ۸۰۰۰ گونه گیاهی و ۱۴۰۰ گونه دارویی، بستر مناسبی برای دستیابی به گونه‌های باارزش دارویی است.

کشت گیاهان دارویی

با توجه به کمبود آب در ایران در سال‌های اخیر کشت گیاهان دارویی در بسیاری از مناطق جایگزین کشت‌های آبی شده است البته با حمایت‌های دولت در زمینه کمک به آبیاری مکانیزه می‌توان آب مورد نیاز برای این گیاهان را به حداقل ممکن رساند.

«سماواتی» کشاورز جوانی که پس از فارغ‌التحصیلی در رشته کشاورزی اقدام به کشت داروهای گیاهی کرده است از تجربیات خود در این زمینه می‌گوید و خاطرنشان می‌کند که با سرمایه‌ای اندک فعالیت خود را در این زمینه آغاز کرده است و پس از مدت کوتاهی موفق به اشتغالزایی برای تعدادی از جوانان فامیل و اقوام و خویشان خود شده است.»

وی اضافه می‌کند: «کشت گیاهان دارویی مزیت‌های بیشتری نسبت به کشت‌های دیگر دارد از جمله اینکه نیاز به آب فراوان ندارد و با یک سیستم آب قطره‌ای می‌توان یک کشتزار گسترده را آبیاری کرد و مزیت دیگر این است که نیاز به وقت کمتری داشته و می‌توان از این فعالیت به عنوان شغل دوم استفاده کرد. از سوی دیگر هزینه کاشت گیاهان دارویی فقط در سال اول کشت است و از سال دوم به بعد وارد مرحله سوددهی شده و هزینه به حداقل کاهش می‌یابد.»

این کشاورز جوان یادآور می‌شود که این نوع کشاورزی را می‌توان به صورت خانوادگی نیز انجام داد و در گلخانه، زمین کشاورزی و کلیه سطوحی که انجام می‌گیرد همه افراد خانواده مشارکت داشته باشند چرا که هم فعالیتی دلچسب، مفرح و زیبا است و هم هزینه‌های کارگری را کاهش می‌دهد.

امروزه کاشت گیاهان دارویی در سطح جهانی به تجارت پرسودی تبدیل شده است اما متاسفانه فعالیت‌هایی که در زمینه تخریب محیط زیست صورت می‌گیرد کشت این گیاهان را با مشکلات فراوانی مواجه می‌سازد.

داروهای گیاهی و سوءاستفاده‌های مکرر

داروهای گیاهی همان اندازه که تاثیری فراوان در درمان برخی از بیماری‌ها دارند در صورت عدم شناخت کافی از این داروها و تجویز نامناسب می‌توانند خطرساز و مشکل‌آفرین باشند!

سوءاستفاده از نشان تجاری داروهای گیاهی و درمانی سنتی توسط برخی از افراد سودجو در عطاری‌ها، مشکلات فراوانی برای مصرف‌کنندگان ایجاد کرده و سلامتی افراد را به خطر انداخته است.

ملیکا هوشمند کارشناس ارشد زیست‌شناسی و درمانگر در این باره می‌گوید: «بسیاری از مردم به داروهای گیاهی روی می‌آورند و معتقدند که برای درمان بیماری‌هایشان از این داروها بهتر نتیجه می‌گیرند به همین دلیل سوءاستفاده از نام و نشان برخی از داروهای گیاهی و استفاده از برچسب‌های تبلیغاتی دروغین بر روی برخی از داروها بی‌اعتنایی به حق بیمار و درواقع ظلم و ستم به همنوع است.»

وی اضافه می‌کند: «تجویز اشتباهی برخی از داروهای گیاهی، انجام حجامت، فصد، احیاء، تزریقات و معاینات پزشکی از سوی افراد غیرکارشناس و غیرحرفه‌ای می‌تواند خطرات جانی جبران‌ناپذیری به وجود بیاورد و بیماران را با خطر مرگ مواجه سازد.»

به گفته این درمانگر، یک گیاه دارویی که با شرایط بسیار عالی و مناسب کشت می‌شود و پس از آن در بهترین شرایط نیز خشک و جمع‌آوری می‌گردد و هیچگونه ناخالصی در آن وجود ندارد ممکن است در صورت تجویز نامناسب عوارض جانبی زیادی به وجود آورد حالا تصور کنید که خدای ناکرده افراد کلاهبردار و سودجو با این گیاهان دارویی، گیاهان دیگر و مواد دیگر قاطی کنند و برای سودآوری بیشتر مقدار آن را زیاد کنند، چه فاجعه‌ای به‌بار خواهد آمد؟!

یک فروشنده گیاهان دارویی نیز که در حوالی خیابان سهروردی مغازه عطاری دارد در این باره می‌گوید: «عده‌ای در قالب عطاری‌ها، انواع و اقسام گیاهان دارویی، داروهای گیاهی و عرقیات را به مردم عرضه می‌کنند در حالی که تجربه چندانی ندارند و به درمان‌های خودسرانه می‌پردازند. به طور مثال برای افراد چاق، معجون‌های لاغری، شربت، قرص و جوشانده معرفی می‌کنند و یا برای افراد لاغر بالعکس عمل کرده و گیاهان دارویی تجویز می‌کنند که با خوردن آنها چاق شوند!

در حالی که اگر خدای ناکرده دارویی را اشتباهی توصیه کنند خطایی جبران‌ناپذیر مرتکب شده‌اند و دولت و مسئولین باید با این نوع عطاری‌ها و افراد بی‌تجربه به شدت برخورد کنند.»

وی اضافه می‌کند: «ممکن است در برخی از موارد خوردن یک داروی گیاهی برای افراد چاق یا لاغر یا برخی از بیماری‌های کم‌اهمیت خطر چندانی نداشته باشد اما اگر بیماری مشکل قلبی یا عروقی داشته باشد و دارویی اشتباهی تجویز شود چه می‌شود؟ آیا این مسئله منجر به پیش آمدن حادثه‌ای تلخ و خطرساز نمی‌شود.

به گفته این عطار، برای تجویز یک داروی گیاهی ابتدا باید بیمار توسط پزشک ویزیت گردد و سپس بیماری وی مشخص گردیده و بر اساس آن داروی گیاهی به مقدار مشخص و مدت زمان معین مصرف گردد در غیر این‌صورت با مصرف خودسرانه و تجویز اشتباه یک داروی گیاهی ممکن است داروهای تجویز شده برای آن بیماری مناسب نباشد و مریض به مشکلات جسمی دیگر هم دچار شود.

بسیاری از گیاهان دارویی که در عطاری‌ها عرضه می‌شود باید علامت استاندارد داشته باشند و مشخص شود که از آلودگی‌های میکروبی، و سموم کشاورزی عاری هستند و تاریخ مصرف آنها نگذشته باشد در غیر اینصورت خواص خود را از دست داده و مردم نباید از آنها استفاده کنند.

آگهی تغییرات شرکت پارس مرمر سهامی خاص به شماره ثبت ۷۰۴۰۴ و شناسه ملی ۱۰۱۰۱۱۵۳۳۵۸

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی فوق‌العاده مورخ ۱۳۹۶/۹/۲۸ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: - آدرس شرکت به: استان تهران- شهرستان تهران- بخش مرکزی- شهر تهران- ولیعصر- خیابان شهید بابک بهرامی- بلوار نلسون ماندلا- پلاک ۱۳۴- ساختمان نگین- طبقه سوم واحد ۱۰ کد پستی ۱۹۶۸۶۴۵۷۵۸ تغییر یافت و ماده مربوطه در اساسنامه اصلاح گردید.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران(۱۶۶۴۴۰)

آگهی تغییرات شرکت لابراتوارهای جوان دارو شرکت سهامی خاص به شماره ثبت ۵۹۳۵۲ و شناسه ملی ۱۰۱۰۱۰۴۴۰۳۷

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی عادی بطور فوق‌العاده مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۲۰ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: اعضای هیئت مدیره بشرح ذیل برای مدت ۲ سال انتخاب گردیدند. - آقای محمد جوانشیر گیو کد ملی ۰۶۵۲۰۷۶۰۳۳ - آقای حمید جوانشیر گیو کد ملی ۰۶۵۲۱۲۳۱۹۸

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران (۱۶۶۴۳۶)

آگهی تغییرات شرکت زیست خاور شرکت سهامی خاص (در حال تصفیه) به شماره ثبت ۲۳۰۴۴ و شناسه ملی ۱۰۱۰۰۶۸۵۱۵۵

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی عادی سالیانه مورخ ۱۳۹۶/۲/۴ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: عملکرد زیان مدیر تصفیه در سال ۱۳۹۵ به تصویب رسید.

موسسه حسابرسی کاربرد ارقام به شناسه ملی ۱۰۱۰۰۳۶۴۸۱۹ به عنوان ناظر تصفیه برای ۱ سال مالی انتخاب گردید. آقای هوشنگ دهستانی به شماره ملی ۰۰۴۱۶۳۲۶۱۳ به عنوان مدیر تصفیه تا تاریخ ۹۷/۴/۳۱ انتخاب شد.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران (۱۶۶۴۳۹)

آگهی تغییرات شرکت مهندسین مشاور فرپل سهامی خاص به شماره ثبت ۴۳۰۹۳ و شناسه ملی ۱۰۱۰۰۸۸۴۵۷۵

به استناد صورتجلسه هیئت مدیره مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۴ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: محل شرکت به استان تهران- شهرستان تهران- بخش مرکزی- شهر تهران- شهید بهشتی- خیابان قائم‌مقام فراهانی- خیابان هشتم- پلاک ۳۰ طبقه دوم با کد پستی ۱۵۸۶۸۵۳۴۱۶ تغییر یافت.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران

آگهی انتقالی شرکت فربافت سهامی خاص

بموجب نامه شماره ۹۶/۲۷۰۰۳۸ مورخه ۱۳۹۶/۱۲/۲۷ و بموجب صورتجلسه مجمع عمومی فوق‌العاده مورخه ۹۶/۱۱/۴ مرکز اصلی شرکت فربافت سهامی خاص به شماره ثبت ۱۳۱۰۸۸ و شناسه ملی ۱۰۱۰۱۷۴۳۹۶۰ به شهرستان پاکدشت- بخش شریف‌آباد- دهستان شریف‌آباد- آبادی شهرک صنعتی عباس‌آباد- شهرک صنعتی عباس‌آباد- خیابان ۴۹- خیابان ۵۱- پلاک ۱۲۴۱- طبقه همکف- کدپستی ۳۳۹۳۱۶۶۹۹۳ انتقال یافت و تحت شماره ۲۶۵۰ در این اداره به ثبت رسیده است. حجت‌اله قلی‌تبار سرپرست اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری شهرستان‌های استان تهران

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره کل ثبت اسناد و املاک استان تهران
مرجع ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری
پاکدشت(۱۶۶۴۳۵)

آگهی تغییرات شرکت ساختمانی مجد درحال تصفیه سهامی خاص به شماره ثبت ۲۰۵۳۲ و شناسه ملی ۱۰۱۰۰۶۶۰۷۹۳

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی عادی بطور فوق‌العاده مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۲۴ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: آقای سیدعزیزالله موسوی صباح با کد ملی ۰۰۵۵۶۶۳۲۵۷ به عنوان مدیر تصفیه برای مدت دو سال انتخاب گردید. محل تصفیه به نشانی: تهران خیابان ولیعصر بالاتر از خیابان ظفر خیابان بابک بهرامی پلاک ۷۲ با کد پستی ۱۹۶۸۶۴۴۳۱۱ تعیین گردید. عملکرد مدیر تصفیه منتهی به سال ۱۳۹۵ به تصویب رسید. آقای ناصر مرسلی با کد ملی ۶۱۵۹۶۴۹۸۵۱ به عنوان ناظر تصفیه برای مدت یک سال تعیین شد.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران (۱۶۶۴۳۴)

آگهی تغییرات شرکت تعاونی خدمات مالی و مدیریتی کاوشگران معین به شماره ثبت ۴۹۱۳۹۴ و شناسه ملی ۱۴۰۰۵۸۲۰۸۶۶

به استناد صورتجلسه هیئت‌مدیره مورخ ۱۳۹۶/۰۵/۲۵ و مجوز شماره ۹۶۲/۱۵/۲۲۲۷۰۹ مورخ ۱۳۹۶/۰۸/۰۶ اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران تصمیمات ذیل اتخاذ شد: محمود باقری مزیدآبادی به سمت رئیس هیئت‌مدیره و غلامرضا صرام به سمت منشی و عضو اصلی هیئت‌مدیره و حسن کرمی به سمت نایب رئیس هیئت مدیره انتخاب گردیدند و چکها و اسناد تعهدآور شرکت پس از تصویب هیئت‌مدیره با امضا ثابت حسن کرمی (مدیرعامل) و محمود باقری مزیدآبادی (سمت: رئیس هیئت‌مدیره) و مهر شرکت معتبر و در غیاب محمود باقری مزیدآبادی (سمت: رئیس هیئت مدیره) غلامرضا صرام (سمت: عضو هیئت‌مدیره) معتبر خواهد بود و اوراق عادی با امضا حسن کرمی (مدیرعامل) و مهر شرکت معتبر خواهد بود.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران

آگهی تغییرات شرکت عمران و مسکن سازه پایدار پردیس کوهپایه سهامی خاص به شماره ثبت ۳۹۰۲۸۸ و شناسه ملی ۱۰۳۲۰۴۱۰۱۹۰

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی فوق‌العاده مورخ ۱۳۹۵/۸/۴ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: شرکت مذکور در تاریخ فوق منحل اعلام گردید و آقای محمد تقوائی به کد ملی ۰۰۷۲۸۷۶۷۱۹ به سمت مدیر تصفیه شرکت تعیین گردید. آدرس محل تصفیه به شرح ذیل تعیین گردید: تهران: بلوار مرزداران، جنب درب شمالی شهرک آزمایش، ساختمان حکمت، طبقه همکف، کدپستی: ۱۴۶۴۷۵۷۱۶۱

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران (۱۶۶۴۳۸)

آگهی تغییرات شرکت نقش طرح بنا مهر شرکت سهامی خاص به شماره ثبت ۴۹۵۱۶۲ و شناسه ملی ۱۴۰۰۶۰۰۲۵۱۹

به استناد صورتجلسه مجمع عمومی فوق‌العاده مورخ ۱۳۹۶/۵/۳۰ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: تعداد اعضاء هیئت مدیره از ۳ نفر به ۵ نفر افزایش یافت و ماده مربوطه در اساسنامه به شرح یاد شده اصلاح گردید.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور
اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری تهران (۱۶۶۴۳۳)

آگهی تغییرات شرکت حیان طب زیبا (سهامی خاص) به شماره ثبت ۱۴۵ و شناسه ملی ۱۰۸۶۱۷۸۳۱۸۹

به استناد صورتجلسه هیئت مدیره مورخ ۱۳۹۶/۰۴/۲۵ تصمیمات ذیل اتخاذ شد: آقای علی اکبر آذری‌شاد به شماره ملی ۰۴۹۲۱۶۷۷۵۳ به سمت رئیس هیئت مدیره، آقای غلامحسن آذری‌شاد به شماره ملی ۰۴۹۱۲۰۶۱۲۷ به سمت مدیرعامل و نایب رئیس هیئت مدیره انتخاب گردیدند. کلیه اوراق و اسناد بهادار و تعهدآور شرکت از قبیل چک، سفته، بروات، قراردادها و عقود اسلامی با امضای نایب رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل همراه با مهر شرکت و اوراق عادی و اداری با امضای منفرد مدیرعامل و امضای منفرد رئیس هیئت مدیره همراه با مهر شرکت معتبر می‌باشد. بندهای ۴ و۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۱و ۱۲ و ۱۳ از ماده ۴۰ اساسنامه به مدیرعامل تفویض گردید.

حجت‌اله قلی‌تبار سرپرست اداره ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری شهرستان‌های استان تهران سازمان ثبت اسناد و املاک کشور اداره کل ثبت اسناد و املاک استان تهران
مرجع ثبت شرکت‌ها و موسسات غیرتجاری قرچک (۱۶۶۴۳۲)

جدول شماره ۱۱۱۰۸

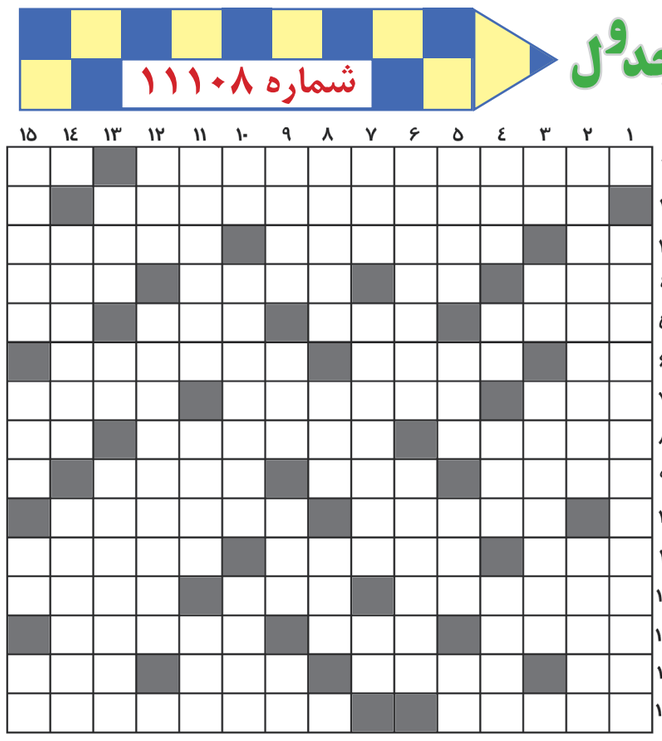

افقی:

۱- قرار است این رخداد بزرگ فرهنگی کشور از ۱۲ الی ۲۲ همین ماه در تهران برگزار گردد- سوره‌ای که در آن حضرت مسیح (ع) بشارت آمدن پیامبری بنام احمد را می‌دهند ۲- نام واقعی حافظ شیرازی ۳- خبر توخالی- اثری خواندنی از آلکس هیلی- پایتخت فرهنگی و گردشگری جهان اسلام در سال جاری ۴- خبرگزاری رسمی فلسطین- رود بزرگی در روسیه- احصائیه- عدد هفت در زبان انگلیسی ۵- بندری در کشور دانمارک- شهر میرزا کوچک خان- پارچه‌ای به نازکی خیال- مثل و مانند ۶- سیم منفی- قرابرود این شهر صنعتی پایتخت ایران گردد- منتقد و نظریه‌پرداز مشهور آمریکایی ۷- نوعی برنج پر مصرف- لایق و شایسته- خبرگزاری رسمی کشور ایتالیا ۸- این یکی را معمولا بیشتر شاعران بزرگ دارند- طبق قانون اساسی تحصیل دانش‌آموزان از دبستان تا دانشگاه باید اینگونه باشد- از حیوانات نادر دریاچه مازندران ۹- مولای متقیان می‌فرمایند؛ انجام ندادنش آسان‌تر از ترک آن است- سیستم زیرزمینی فاضلاب- بیمارستانی در تهران ۱۰- به طور دسته جمعی و به اتفاق- شیمیدان بزرگ روسی که جدول تناوبی را کشف کرده است ۱۱- کشتی جنگی- رودی بزرگ در کشور چین- مهم‌ترین کتاب ابوالفرج اصفهانی در موسیقی ۱۲- فراموشکار- از القاب اشرافی در اروپا- واحدی در ارتش ۱۳- از چاشنی‌های مهم که به همراه غذا میل می‌گردد- جد مادری حضرت محمد صلی‌الله علیه و آله- آدم آهنی ۱۴- خط پیاده‌روی- نوعی انگور- اصطلاحی در بازی شطرنج- منطقه‌ای مهم در کشور مغرب ۱۵ - پرآوازه‌ترین تیمی که قرار است تا قبل از برگزاری جام‌جهانی فوتبال تیم ملی کشورمان با آن دیداری دوستانه برگزار کند- کشوری در شرق اروپا.

عمودی:
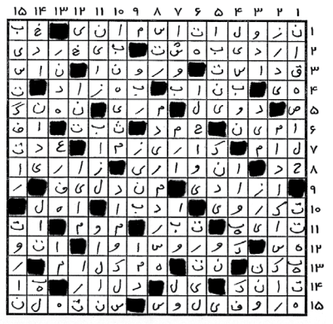
۱- متاسفانه شمار جمعیت آن در کشور ما نسبت به کشورهای پیشرفته و در حال رشد بسیار پائین‌تر از حد معمول است ۲- نام اصلی سعدی علیه رحمه- گذران و صرف کردن ۳- پیشوند شب و روز- پسوند گرفتار- اثری از جک لندن ۴- درخت تسبیح- از ادات تشبیه- یکی از مصالح مهم در ساختمان‌های قدیمی- مقر حکومت مارشال پتن ۵- کلمه‌ای تردید برانگیز- طناب و ریسمان- یکی از استادان بزرگ موسیقی ایرانی در گذشته- زائو ترسان ۶- کتاب ارزشمند شیخ محمود شبستری- بزرگ‌ترین مخترع قرن نوزدهم ۷- جاده بی‌آغاز- نمایشنامه‌ای از چخوف- کلمه نهیب‌زدن ۸- افسوس و دریغ- یک حرف و سه حرف- زینت آدمی ۹- آشیانه جانوران- پر مصرف‌ترین نوشیدنی مردم آسیا- صدای گربه- فلز هادی برق ۱۰- موضوع یک قطعه موسیقی- پناه‌جویان به غرب که زاده جنگ‌هایی در آسیا هستند که خود غربیان آتش آن را برافروخته‌اند- نوعی شنا ۱۱- اصل فراموش شده در برخوردهای اجتماعی- آشکار و اظهارکردن- حق ظالمانه- پنج عضو اصلی شورای امنیت در اتخاذ تصمیم‌ها ۱۲- سلاح پرتابی- لقب حضرت حافظ- ۱۳- اثری از اوژن یونسکو- مهم‌ترین جشنواره سینمایی که هرساله در فرانسه برگزار می‌گردد- بزرگترین آبشار جهان- ۱۴- از سازمان‌های وابسته به سازمان ملل که حامی کودکان است- واژه بیگانه در مورد متعصبین در دین و مذهب ۱۵- اگر نیکو باشد گلی است از گل‌های بهشت- بازتاب صدا- واحد پول کشور ژاپن- قیمت بازاری.